2015D09186

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 26 februari 2015 inzake het behoud van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen (Kamerstuk 31 524, nr. 237).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

1 Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief inzake het behoud van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen. Zij zijn blij dat er een oplossing komt voor het behoud van kleinschalige opleidingen. Deze opleidingen voldoen aan een vraag op de arbeidsmarkt naar goed geschoolde werknemers voor ambachtelijke beroepen. Het is van groot belang dat de opleidingen, die deze vakmensen voorbereiden op deze specialistische functies, in het middelbaar onderwijssysteem geborgd worden. Wel hebben deze leden een aantal vragen over de door de Minister gekozen oplossing.

De leden van de PvdA-fractie hebben met waardering kennisgenomen van de onderhavige brief.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister over haar plannen ten aanzien van het behoud van kleinschalige specialistische beroepsopleidingen. Deze leden delen met de Minister de waardering voor de unieke expertise van de kleinschalige ambachten. Zij vragen of het onderbrengen van de kleine opleidingen, die voor deze ambachten opleiden, bij de (grotere) mbo-instellingen, de enige oplossing is voor het voortbestaan van deze opleidingen.

De leden van de D66-fractie hebben met verbazing kennisgenomen van de brief van de Minister over het behoud van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen. De genoemde leden zijn negatief verrast dat de Minister heeft besloten geen landelijke vakinstelling op te richten en daarmee een heldere uitspraak van de Kamer[1] naast zich neerlegt. Zij willen de Minister dan ook nog diverse vragen voorleggen.

2 Aanleiding, doel en aanpak

De leden van de VVD-fractie constateren dat de Minister voor een verhoging van de prijsfactoren voor kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen kiest. Dat is op zichzelf een begrijpelijke stap, vinden deze leden, want het gaat vaak over duurdere opleidingen. De leden vragen echter hoe je voorkomt dat er hierdoor een perverse prikkel ontstaat die leidt tot nog meer versnippering. Een hogere bekostiging kan er immers toe leiden dat veel roc's[2] deze opleidingen willen gaan aanbieden. Daarnaast vragen deze leden waarom er is gekozen voor een aparte loketfunctie en expertisepunt waar opleidingen kunnen aankloppen indien ze in de knel komen. Zij zouden dit toch ook bij de commissie macrodoelmatigheid kunnen aankaarten? Ook is er een aparte sector-kamer gekomen voor kleinschalige vakopleidingen binnen de SBB[3]

[1] Motie van het lid Van Meenen over landelijke vakinstellingen voor kleinschalig uniek vakmanschap (Kamerstuk 33 930 VIII, nr. 9)
[2] Roc: regionaal opleidingencentrum
[3] SBB: Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

(sectorkamer 8). Kan deze kamer niet fungeren als loket voor inhoudelijke vragen over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt? Waarom is er dan nog een aparte opdracht verstrekt aan SBB om met een voorstel te komen, zo vragen de leden.
De leden vragen of het verstandig is dat het Ministerie van OCW bepaalt waar het aanbod voor deze opleidingen vandaan moet komen en of op die manier het beste onderwijsaanbod bereikt wordt. Waarom is er bijvoorbeeld niet gekozen voor een licentiesysteem waarbij meerdere instellingen (publiek en privaat) een voorstel voor een opleiding kunnen indienen en het beste voorstel de licentie krijgt? Deze leden hechten eraan dat, als er gekozen zou worden voor een accreditatiestelsel in het mbo, waarbij naast de kwaliteit ook naar de aansluiting op de arbeidsmarkt en macrodoelmatigheid gekeken zou worden, veel van de pleister die de Minister nu plakt, niet nodig zou zijn. De leden verkrijgen graag een reactie op dit punt.
De Minister geeft aan dat zij vindt dat specifieke opleidingen beter in een breder roc ingebed kunnen worden, omdat zo het voortbestaan van de opleidingen beter kan worden geborgd. Heeft zij het hier specifiek over de financiële situatie of is deze keuze ingegeven vanuit de onderwijskwaliteit? Welke bewijzen heeft zij dat het voortbestaan binnen een groter roc beter is geborgd, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie maken in hun inbreng opmerkingen over «behoud als uitgangspunt». Kleine studentenaantallen bij kleinschalige ambachtelijke mbo-opleidingen hoeven niet per se te wijzen op een beperkte vraag naar personeel op de arbeidsmarkt en het is daarom ook goed dat de Minister een aanpak kiest met als uitgangspunt dat kleine, unieke opleidingen voor Nederland behouden blijven. De Minister maakt dit behoud ook mogelijk doordat zij de prijsfactor heeft opgehoogd, in ieder geval tot aan 2020 een apart loket- en expertisepunt voor de kleine, unieke opleidingen continueert en € 75 miljoen beschikbaar heeft gesteld voor een betere financiering van technische en andere kostbare mbo-opleidingen. Als sluitstuk wil de Minister via het wetsvoorstel macrodoelmatigheid een meldplicht introduceren indien de laatste instelling besluit een opleiding stop te zetten. Oordeelt de adviescommissie macrodoelmatigheid dat het een opleiding betreft die voor Nederland behouden moet blijven, dan gaan ook aanpassing van de prijsfactor en/of toekenning van een licentie ter voorkoming van ondoelmatige concurrentie, behoren tot de mogelijkheden. Kan de Minister nader toelichten waarom zij hiertoe geen apart regie-orgaan bij wet wil aanwijzen, zoals de verkenner had geadviseerd, zo vragen de leden.
De leden geloven niet dat het onderwijs is gediend met een versnippering van het opleidingenaanbod. Zo zijn zij ook tevreden over het feit dat vijf instellingen in Noord-Nederland een overeenkomst hebben bereikt over de concentratie van de opleiding restauratie (timmerman) zodat de opleiding nu alleen nog wordt aangeboden door het roc Friese Poort. In het algemeen is het wellicht beter wanneer het opleidingenaanbod in het mbo niet langer wordt gekenmerkt door concurrentie tussen de instellingen, maar door samenwerking. Gevolg zou dan kunnen zijn dat instellingen ook niet langer dezelfde opleiding in dezelfde regio aanbieden. Hoe oordeelt de Minister hierover, zo willen de leden weten.
Deze leden hechten aan de mogelijkheid om slimme combinaties te maken van kleine, unieke opleidingen met andere opleidingen en vinden het ook van belang dat kleine, unieke opleidingen soms, vanwege de behoefte van de regionale arbeidsmarkt worden aangeboden op specifieke locaties. De argumenten van de verkenner om niet een aparte vakinstelling met één of meerdere opleidingslocaties in het leven te roepen voor kleine, unieke opleidingen zijn dan ook overtuigend voor de leden. Geldt dit eveneens voor stakeholders in het mbo-veld, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie lezen in de brief van de Minister dat de kleine opleidingen meer bezig zijn met overleven dan met (structurele) kwaliteitsontwikkeling. Even later stelt de Minister echter dat uit onderzoek blijkt dat er geen verschil in kwaliteit zit tussen kleine en grote opleidingen. Blijkbaar klopt de veronderstelling van de Minister niet met de werkelijkheid. Immers, kleine opleidingen bieden geen slechtere kwaliteit dan grotere instellingen. Dit is dan ook geen reden voor het onderbrengen bij een grotere instelling. De leden verkrijgen graag een reactie op dit punt.
De leden vrezen dat het onderbrengen van deze kleine opleidingen bij de grotere instellingen geen duurzame oplossing zal brengen. Immers, voor deze instelling zijn deze kleine opleidingen niet financieel aantrekkelijk, in sommige gevallen zal er misschien wel geld bij moeten. Zal dan niet het gevaar groot zijn dat uiteindelijk deze kleine opleidingen weer worden gesloten? Uiteraard is er de waarborgprocedure die de Minister voorstelt ten aanzien van de laatste opleiding voor het vak, maar deze bescherming is er niet voor opleidingen waar er nog een aantal van zijn. De leden ontvangen graag een reactie. De leden vragen voorts of door het onderbrengen bij een grote instelling niet meer geld zal opgaan aan overhead en dus minder voor onderwijs, dan in de kleine instelling. Is de Minister niet te optimistisch over de schaalvoordelen bij een grotere instelling? De leden vragen de Minister of zij kan motiveren wat het belang van een grote instelling zal zijn om kleine specialistische opleiding onder de hoede te nemen. Deze leden vinden de gedachte van de crossovers interessant, maar vragen of dit niet ook kan als opleidingen apart blijven.
Deze leden merken op dat het uiteraard prima is als opleidingen zelf besluiten dat ze meer willen samenwerken of willen opgaan in een groter geheel, maar zo vragen de leden aan de Minister, waarom kunnen de extra middelen niet ingezet worden voor het zelfstandig blijven van die opleidingen die dat wensen.

De leden van de D66-fractie wijzen er op dat door de begrotingsafspraken 2014 vanaf 2015 structureel € 75 miljoen extra beschikbaar is gekomen voor een betere financiering van technische en andere kostbare mbo-opleidingen. De genoemde leden willen weten of deze middelen ook specifiek bestemd zijn voor instandhouding van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen. Zijn de positieve financiële consequenties van deze extra middelen meegenomen in de analyse van de optie voor een landelijke vakinstelling? Zo nee, waarom niet, zo vragen de leden. De leden constateren dat er extra bekostiging is van kleinschalige opleidingen door aanpassing van de bekostigingsfactor. Op welke wijze wordt geborgd dat de geoormerkte gelden voor de kleinschalige opleidingen (bekostigingsfactor 1,8) in de nieuwe situatie ook daadwerkelijk worden aangewend voor uitvoering van deze opleidingen? Voorts willen de leden graag weten op welke wijze de Minister de duurzame instandhouding van kleine unieke opleidingen, zoals die nu zijn opgenomen in de DHTA[4], en het meld- en expertisepunt voor kleinschalige beroepen en opleidingen garandeert, wanneer deze overgaan naar MBO Amersfoort respectievelijk stichting SBB. Acht de Minister het haar verantwoordelijkheid om er op toe te blijven zien dat de landelijke kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen en het meld- en expertisepunt voor heel Nederland herkenbaar blijven en voldoende eigen regel- en financiële ruimte behouden, onder andere om in nauwe samenwerking met branches en beroepsgroepen het onderwijs in te richten? Zo ja, op welke wijze krijgt deze specifieke verantwoordelijk dan gestalte, zo vragen deze leden. Zo nee, waarom niet? Is de Minister van mening dat zij een rol heeft in de

[4] DHTA: Dutch HealthTec Academy

wettelijke borging van het kleinschalig, specialistisch beroepsonderwijs? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe dan, zo vragen zij.
De leden merken op dat in het huidige arrangement (Wet educatie en beroepsonderwijs, artikel 9.1.5, lid 2) sprake is van een grote verwevenheid, synergie en efficiëntie bij de uitvoering van de verschillende activiteiten (kenniscentrum taken, meld- en expertisepunt en uitvoering van beroepsonderwijs). Hoe borgt de Minister een efficiënte en adequate afstemming tussen de verschillende activiteiten nu dit wetsartikel komt te vervallen? Welke instrumenten zet de Minister daarbij dan in? Is de Minister bereid maatregelen te nemen om te voorkomen dat het aanbod van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen in de verdrukking komt? Zo ja, waaruit bestaan die maatregelen dan? Zo nee, waarom niet? Is de Minister bereid om daarbij specifieke waarborgen in wet- of regelgeving op te nemen? Zo ja, waaruit bestaan die dan? Zo nee, waarom niet? De genoemde leden merken daarbij op dat uitvoering van artikel 9.1.5, lid 2 van de Wet educatie en beroepsonderwijs een wettelijke taak is van de kenniscentra. Waarom neemt SBB dit niet over?
De leden constateren dat de SBB in de brief over kleine unieke opleidingen geen uitspraak doet over een mogelijke landelijke vakinstelling. Kan de Minister toelichten wat het standpunt van de SBB is over een eventuele landelijke vakinstelling? Graag willen de genoemde leden ook weten of de Minister de bij de opleidingen van de DHTA betrokken branches en beroepsgroepen betrekt bij het vinden van een oplossing voor de DHTA en het meld- en expertisepunt voor kleinschalige, specialistische beroepen en opleidingen. Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de Minister aangeven waaruit die betrokkenheid blijkt en wat het resultaat ervan is? Op welke wijze heeft de Minister in haar beleidskeuze rekening gehouden met het feit dat het hier gaat om branches met een lage organisatiegraad? Welke aanvullende maatregelen zijn getroffen om deze branches hierin op te vangen? De leden vragen voorts of besluitvorming van MBO Amersfoort en SBB niet strijdig zal zijn met dat wat nodig is voor behoud van specialistisch vakmanschap. Is de Minister voornemens dat te monitoren? Zo ja, kan zij aangeven hoe ze dat wil doen? Zo nee, waarom niet? Welke mogelijkheden heeft de Minister om in te grijpen als dit niet conform de afspraken verloopt?
Ook willen de genoemde leden graag weten hoe de Minister voorkomt dat de specifieke expertise, die er nu is voor het uitvoeren van onderwijs en projecten voor specialistisch vakmanschap, niet verdwijnt? De leden lezen dat de Minister het loket- en expertisepunt, dat nu uitgevoerd wordt door de SVGB[5], wil continueren. Kan de Minister aangeven waarom ze de huidige synergie van taken van het loket- en expertisepunt en de uitvoering van onderwijs niet continueert en welke taken ze precies voor ogen heeft voor dit loket- en expertisepunt? Kan de Minister ook ingaan op de vraag of zij verwacht dat er na 2020 behoefte zal (blijven) bestaan aan de functie van het loket- en expertisepunt? Kan de Minister aangeven hoe het na 2020 structureel wordt geregeld?
De genoemde leden ontvangen graag een toelichting hoe de Minister de rol van SBB ziet met betrekking tot de uitvoering van projecten in het kader van de Regeling Cofinanciering Sectorplannen? Kan SBB het sectorplan kleinschalig specialistisch vakmanschap, dat op dit moment wordt uitgevoerd, overnemen? Indien dit niet mogelijk is, hoe garandeert de Minister de continuering van dit project? Kan de Minister toelichten op welke termijn de regeling over toekenning van licenties in werking treedt?
Tot slot ontvangen de genoemde leden graag een toelichting of ook de ministers van Economische Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid ook betrokken zijn bij dit beleidsvoorstel. Zo nee, waarom niet?

---

[5] SVGB: Stichting Vakopleidingen voor de Gezondheidstechnische Beroepen en Ambachten

4 De positie van de Dutch HealthTec Academy (DHTA)

De leden van de VVD-fractie merken op dat met de wetswijziging inzake de overgang van de wettelijke taken van kenniscentra naar de SBB, de wettelijke basis onder de DHTA is weggevallen. Nu wordt besloten de opleidingen onder te brengen bij MBO Amersfoort. De leden willen weten waarom er niet is gekozen om DHTA toe te voegen aan de wettelijk aangewezen vakinstellingen. De Minister geeft aan dat het voortbestaan beter is geborgd binnen bestaande mbo-instellingen. Betekent dit dat zij sowieso af wil van de kleinschalige vakinstellingen? Of geldt dit alleen voor dit specifieke geval en waarom, zo vragen deze leden. Betekent dit ook dat andere roc's deze opleidingen nu niet meer aan mogen bieden? Zo ja, moet dit dan niet wettelijk geregeld worden (bijvoorbeeld middels een licentie voor het MBO Amersfoort). Zo nee, hoe wordt nieuwe versnippering voorkomen, zo vragen de leden.

De leden van de PvdA-fractie merken op dat MBO Amersfoort vanaf 2015–2016 het gehele opleidingenaanbod van DHTA zal verzorgen, terwijl elders de zittende studenten hun opleidingen kunnen afmaken, ook al onder verantwoordelijkheid van MBO Amersfoort. De Minister is bereid om bij te dragen aan een transitiebudget dat nodig is om de opleidingen van het Koning Willem I College en roc Zadkine over te nemen. De leden vragen of de Minister kan toelichten wat de overname van de opleidingen gaat betekenen voor het betrokken onderwijspersoneel.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister in het licht van hun eerdere opmerkingen ook de positie van de Dutch HealthTech Academy mee te nemen. Waarom is het niet mogelijk om deze Academy als aparte instelling te laten verdergaan? Vreest de Minister niet dat, ook al zal de DHTA met een herkenbare positionering binnen het MBO Amersfoort worden voortgezet, het juist minder studenten zal aantrekken, omdat deze juist hebben gekozen voor een kleinschalige instelling, zo vragen deze leden.

De leden van de D66-fractie ontvangen graag een heldere toelichting en uiteenzetting van de Minister waarom zij er toe besluit de eerdergenoemde motie van het lid Van Meenen niet uit te voeren. Deze motie, gesteund door een ruime meerderheid van de Kamer, heeft een helder verzoek aan de regering, namelijk de inrichting van landelijke vakinstellingen voor kleinschalig uniek vakmanschap, waarin onder andere de Dutch HealthTec Academy wordt opgenomen.
De leden merken op dat de Minister stelt dat vanwege de beperkte schaal van kleinschalige, specialistische beroepsopleidingen het lastig voor mbo-instellingen is om deze opleidingen budgettair rendabel aan te bieden. Desalniettemin kiest de Minister ervoor dat de opleidingen van de Dutch HealthTech Academy vanaf studiejaar 2015–2016 verzorgd gaan worden door MBO Amersfoort, een regionaal opleidingscentrum. De Minister motiveert dit door te stellen dat het voortbestaan van deze opleidingen binnen een bestaande mbo-instelling beter is geborgd. Kan de Minister deze tegenstrijdigheid helder toelichten? Kan de Minister ook aangeven of overwogen is om de opleidingen van de DHTA onder te brengen bij een vakschool of een samenwerkingsverband van vakscholen, die overwegend al een landelijk bereik hebben? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom is geen gebruik gemaakt van deze optie? Is de Minister op de hoogte dat twee vakinstellingen de intentie hebben uitgesproken voor een samenwerkingsschool met de DHTA te willen verkennen? Is deze optie ook onderzocht op haalbaarheid en doeltreffendheid?
De leden constateren dat MBO Amersfoort zich bereid heeft verklaart vanaf studiejaar 2015–2016 het gehele opleidingsaanbod van de DHTA te verzorgen. De genoemde leden vragen de Minister toe te lichten of dit

betekent dat het MBO Amersfoort dit ook daadwerkelijk zal doen. Kan zij toelichten wanneer daar duidelijkheid over is? Wat gaat de Minister doen als MBO Amersfoort alsnog besluit het gehele opleidingsaanbod van de DHTA niet te verzorgen? Wat gebeurt er dan met het opleidingsaanbod? Kan de Minister tevens toelichten of MBO Amersfoort voornemens is om de huidige locatie van de DHTA de komende vijf jaar te handhaven? Zo nee, waarom niet? Kan zij inzicht verschaffen hoeveel kosten zijn gemoeid met een eventuele verplaatsing van de opleidingen, en door wie deze worden betaald?

De Minister voert een aantal argumenten van financiële aard aan om haar besluit te motiveren, zo stellen de leden vast. Kan de Minister inzicht verschaffen in de kosten die gemoeid zijn bij het in stand houden van kleinschalige opleidingen in respectievelijk een landelijke vakinstelling, een vakschool of een samenwerkingsverband van vakscholen in relatie tot de gekozen optie van MBO Amersfoort, zo vragen zij.

De opleidingen, die nu worden verzorgd door de DHTA, worden ondergebracht bij een regionaal opleidingscentrum. De leden ontvangen graag een toelichting op welke manier de landelijke uitstraling van deze opleidingen wordt geborgd, en daarbij voldoende betrokkenheid en zeggenschap van de branches over het onderwijs en voldoende autonomie voor het uitvoeren van activiteiten behoudt.

De leden constateren dat de DHTA heeft aangegeven nu al met aanzienlijke financiële tekorten te kampen op korte en langere termijn. Op grond van welke gegevens is de Minister tot dit oordeel gekomen? Is de Minister in haar analyse van de gegevens ook uitgegaan van de synergie tussen expertisepunt en onderwijsuitvoering? Kan de Minister aangeven op welke gegevens zij haar oordeel heeft gebaseerd? In de huidige constructie mag de DHTA geen bol[6]-opleidingen uitvoeren, hoewel daar wel (aantoonbare) behoefte aan is voor bepaalde beroepen waarvoor de DHTA haar opleidingen uitvoert. Zijn de positieve financiële consequenties, die het mogen uitvoeren van bol-opleidingen door de DHTA tot gevolg zouden hebben, meegenomen in de analyse van de gegevens? Zo nee, waarom niet, zo vragen de genoemde leden.

[6] bol: beroepsopleidende leerweg